

De vorbă cu...

EROII DIN STAL DESPRE EROII DE PE SCENĂ

Serile teatrale la Constanța, când oaspeții din stal sînt colectivității sosiți în grupuri mari, ca la o consfătuire unde se discută probleme ce îi interesează vital, sînt cum nu se poate mai elocvente pentru oricine vrea să constate relația creatoare dintre interpreti și public.

Teatrul constănțean organizează săptămînal spectacole prin satele regiunii. Cu toate acestea, numărul țărănilor colectivști care se deplasează ei înșiși la sediul teatrului este mare, acoperind nu o dată capacitatea întregii săli.

Gustul artistic, cunoștințele despre teatru, gradul de receptivitate — într-un cuvînt, pregătirea spirituală a acestor oameni — au crescut uimitor în acești ani, constituind platforma unor exigențe de care teatrul nu poate să nu țină seamă. Cînd s-au petrecut toate acestea, în ce fel s-a dezvoltat facultatea de a pretinde o producție artistică superioară, la oamenii pămîntului altădată sterp, năpădit de pelinul amar ca și sărăcia vechii Dobroge? Această Dobroge, un ziarist burghez nu se sfa să o descrie astfel: „...Un colț izolat de țară, în care un mozaic de naționalități trăiesc o viață plictisită, fără dinamism și perspective, sub amprenta moravurilor stăpînirii otomane de odinioară; sate întregi și orașele mici murdare, tixiste de cîrciumi, malarie, alcoolism și incultură, o regiune în care elementul civilizator pătrunde încet și greu.“

Firește, în Dobrogea vlăguită de stăpînirea și nepăsarea celor 700 de moșieri și chiaburi, în Dobrogea subjugată capitalului străin, în acel „colț izolat“ cu vaste mocirle nesecate, cu trîmbe de praf călătoare fără opreliște, cu foamete, malarie și analfa-

betism, „elementul civilizator pătrunde încet și greu“.

Trecutul nu poate fi uitat, chiar dacă noile generații îl cunosc din povestiri. Pentru a înțelege ce desparte Dobrogea „de aur“ a zilelor noastre, cum o numesc locuitorii ei, de înapoierea și suferințele trecutului, pentru a-i lăuda tinerețea, nu cunosc un cuvînt care să exprime mai bine uriașele prefaceri înfăptuite aici sub steagul partidului, decît cuvîntul *civilizație socialistă*.

Nu e vorba aici în primul rînd de îmbrăcămîntea orașenească a colectivștilor — deși aceasta vorbește nemijlocit despre nivelul lor de trai —, nu e vorba numai de atmosfera generală a seriei, cu freamătul caracteristic unei adunări de oameni voioși, ci mai ales de faptul că educația artistică, frumosul, ocupă un loc de seamă în viața colectivștilor.

Pe terenul noilor realități dobrogene, „elementul civilizator“ a prins rădăcini adînci. Ridicarea maselor de țărani muncitori la cultură și transformarea acestora în consumatori de artă sînt beneficii incalculabile, subscrise belșugului din casele lor.

***

Mihail Davidoglu a dat ultimei sale piese un titlu metaforic: *Uriașul din cîmpie*. El exprimă cum nu se poate mai bine, ponderea forței descătuseate a țărănimii. Nu vom face aici o analiză critică a lucrării care, de altfel, a fost recenzată într-un număr anterior. Nu despre eroii de pe scenă vrem să vorbim în cele ce urmează, ci despre eroii din stal. Aceștia nu se aflau în trecere pe lîngă spectacol, sub imperiul numai al emoției de moment, ci erau bine instalați în fotolii, cu gravitatea (nu lipsită de căldură) a

unui juriu direct interesat să-și dea seamă dacă realitatea complexă a lupetei pentru socializarea agriculturii — anume, în satul dobrogean descris de autor — a fost pătrunsă și reflectată cum se cuvine. Putea fi întrevăzută grija propriei aceleora care făureau conștient istoria, față de veridicitatea unui document de cunoaștere a ei.

Nota generală a discuțiilor din antracte merita tot interesul.

Nu aș putea susține că se rosteau sentințe cu privire la calitățile artistice ale piesei, sau la valoarea interpretărilor actricești. Am înțeles mai târziu — din convorbirile pe care le-am avut cu unii spectatori în chiar satele lor — că observațiile critice se fac cu deosebită pătrundere, dar după consumarea primelor impresii, când imaginea de ansamblu a prins toate contururile. Pentru moment, însă, se întâmpla ceea ce își doresc creatorii unei opere de artă agitatorice (și orice piesă de teatru cu temă actuală trebuie să se ridice la acest rang): grupurile de colectivști, antrenate de povestirea dramatică în care sînt urmărite etapele constituirii și consolidării unei gospodării colective, au prins să-și amintească întâmplări și fapte semnificative din istoria acestor ani, cînd au avut de învins greutăți fără număr, deprinderi puternic înrădăcinate și îndoieli, pentru a pași pe drumul luminos al noii vieți. Se discuta aprins, din punctul de vedere al prezentului, al viitorului. Părea că personajele piesei s-au înmulțit brusc și că dialogurile continuă în foaier. Sentimentul cel mai puternic care se putea citi în cele ce se spuneau — fie că era vorba de colectivștii din Cumpăna, strînși în jurul președintelui lor, Tudor Pîntea, un om cu părul alb și mișcări domoale; fie de tractoriștii Gheorghe Căluț, Petre Nițu și Tudor Boerescu de la G.A.S. Amzacea; sau de tinerii colectivști din Topraizar (echipa artistică de amatori a gospodăriei), printre care directorul căminului cultural, tătaraș Cherim Refic, se arăta, împotriva vîrstei, un „bătrîn” cunosător de teatru — era sentimentul robust al victoriei cucerite, la capătul unor bătălii îndrîjite, și al încrederii față de cele viitoare. Era un sentiment de mîndrie și superioritate, prezent în viața lor astăzi, pe care eroii piesei..., după primele tablouri, luptau încă să-l poată avea. Eroii din sală voiau, parcă, să-i ajute.

În programul de sală la *Uriașul din cîmpie* am întîlnit inserat un cuvînt al lui Nicolae Hudițeanu, Erou al Muncii Socialiste, președintele G.A.C. „Filimon Sirbu” din Comana, raionul Negru-Vodă. Despre ce poate să vorbească, publicului de oameni ai muncii, un erou al zilelor noastre, dintr-o gospodărie colectivă fruntașă? Firește, despre viața nouă a colectivștilor. Cuvintele simple, cifrele și datele enumerate sînt cît se poate de convingătoare.

Mi s-a spus că Nicolae Hudițeanu este un prieten apropiat al teatrului din Constanța. (La aceasta voi adăuga, în paranteză, că preocuparea teatrului de a antrena un fruntaș al recoltelor bogate la discernerea, în programul de sală, a sensurilor unei piese de actualitate și la extinderea agitatorică dată cadrului unui spectacol cu o temă actuală este o faptă într-un tot meritatorie.)

L-am cunoscut pe președintele colectivei din Comana într-o încăpere frumos vîruiată a sediului gospodăriei. Este un om încă tînăr, mai mult scund, energic, vioi, cu un umor bine dozat. Prima întrebare a fost dacă țărănilor colectivști pe care îi conduce le place teatrul. Mi-a răspuns cu un ton ușor malițios, mirat de naivitatea întrebării:

— Dumneata ce crezi?! Uite, îți dau să rezolvi o problemă: într-un sat ca al nostru, cu o gospodărie milionară, unde au răsărit aproape o sută de case noi, trainice, din cărămidă; unde biblioteca abia face față cererilor; unde vin filme noi de două ori pe săptămîină; în satul ăsta al nostru, cu aparate de radio și cu televizoarele care au început să apară în case la vestea că Ovidiu II ne va livra lumină; cu un cămin cultural, șezători și concursuri artistice, poate să nu existe dragoste de teatru?

Am încercat să mă explic, dar Hudițeanu a continuat:

— Am să-ți dau un exemplu. Verile trecute se lucra la arie pînă la zece noaptea. În timpul acesta primeam invitații de la teatrul din Constanța, unde, normal, spectacolele încep la opt. Oamenii au hotărît singuri să împace lucrurile. Plecau la teatru din vreme, pentru a nu pierde începutul, iar duminica mergeau cîteva ore la arie ca să recupereze întreruperile.

— Cu ce călătoresc oamenii din sat pînă la teatru?

— Ai auzit, adineauri, cum chiuau niște fete pe șosea, într-un camion? Se însoară un flăcău, Mitică Nișlo-veanu, din satul nostru, cu o fată dintr-o colectivă vecină, din Viroaga. Duminică, nuntim. Obiceiul este ca vineri, adică azi, să fie adusă zestrea fetei în noua casă. Așa se face că tinerii n-au tocmii samar, pentru că noi avem un camion încăpător, iar socrii colectivști au avut ce pune în el. Cum s-ar zice, am dat un conținut nou unei datini vechi. Mai e nelămurit, acum, cu ce umblă colectivștii noștri pînă la oraș?

Parabola, foarte concretă, mi s-a părut a fi un răspuns limpede.

— Ce spectacole au trezit interesul deosebit al spectatorilor din Comana?

— Spectacolele cu probleme actuale din viața satului. Așa au fost: *Zburări pescărușilor*, *Mireasa descultă*, *Nunta cu zestre* și, nu de mult, *Urișul din cîmpie*. Colectivștii le-au discutat pe toate fețele și au tras gospodărește concluzii pe marginea lor. În general, la noi se învață multe din piesele văzute.

— Aș vrea să transmit cititorilor cu ce păreri v-ați întors de la premiera *Urișului din cîmpie*.

— Piesa este legată de viață. Autorul, fără îndoială, nu e străin de realitățile satului dobrogean. La spectacol, mulți dintre noi am fost răscoliți de amintirile anului 1953, moment de mare înclăștare în lupta de consolidare a gospodăriei noastre, cînd unii șovăielnici băteau în retragere. Piesa și spectacolul redau, după părerea mea, forța de neînving a noului în viața și conștiința țărănimii muncitoare. Mulți colectivști au avut bucuria să vadă cum propriile lor gînduri și fapte, dezvăluite pe scenă, au devenit un izvor impresionant de învățăminte. Cred însă că autorul a exagerat anumite situații, a împins prea departe unele momente dramatice, pe care viața le contrazice, dar care în spectacol apar îngroșate. Iată, e vorba de tabloul retragerii „în masă” din colectivă. Trebuie să spun că la noi, în 1953, cîteva familii au plecat

urechea la șoaptele chiburilor și au ieșit din colectivă. Dar au ieșit pe furii, rușinați, fără zarvă. Ca să nu dea ochii cu unul sau altul dintre noi, „fugarii” trimiteau pe cîmp copii să mine vitele în ogrăzi. Atunci partidul a desfășurat o largă acțiune de lămurire și agitație, ajutîndu-i, cu răbdare și forță de convingere, pe cei rătăciți. Ei s-au înapoiat de bună voie, după cîteva zile, în rîndurile colectivștilor. Așa s-a întîmplat la noi, așa s-a întîmplat și în alte părți.

Pe scenă, lucrurile se petrec altfel. Țăranii vin în grupuri mari să renunțe la cererile de înscriere, și își smulg cu furie, din fața sediului gospodăriei, atelajele intrate în patrimoniul colectiv. Fuga din gospodărie — la proporțiile arătate (ea a încetat de mult să mai fie actuală) — ar fi însemnat că munca politică a fost slabă. Ceea ce nu corespunde realității. Oamenii care cunosc aceste fapte, nu din presupuneri, ci pentru că le-au trăit, au simțit la spectacol unde încep exagerările. Am fi dorit ca piesa să oglindească mai bine uriașa muncă de educare a oamenilor, desfășurată de partid, ca și problemele întăririi continue a gospodăriilor colective.

Referitor la spectacol — a continuat Nicolae Hudițeanu — aș vrea să subliniez necesitatea ca regizorul și actorii să se apropie mai mult de viață, să pătrundă mai adînc în realitatea de fiecare zi a țaranului colectivist. În acest fel, pe scenă s-ar vedea mai puțin cum membrii familiei lui Dumitru Grozav întind primitiv, cu lăcomie, din găvanul cu mîncare (la începutul piesei) și s-ar vedea mai mult, către final, creșterea nivelului de trai și a conștiinței în viața acestor oameni.

— Pentru conducerea teatrului nu aveți vreo sugestie?

— Ba da. Să înscrie mai multe piese despre colectivizare în repertoriu.

Ajuns la Constanța, am transmis direcției teatrului propunerile tovarășului Hudițeanu.